

Het geheim van Brugstede

Hoe een woonzorgcentrum een dorpscentrum werd

De deuren openzetten naar de samenleving. Dat klinkt goed als advies aan de verpleeghuissector, maar het is nog beter. Tenminste als het gebeurt zoals ze het in Brugstede hebben gedaan. Dit woonzorgcentrum in Lemelerveld slaagde er in korte tijd in een belangrijk onderdeel te worden van het dorp. Inmiddels is het aantal vrijwilligers er groter dan alle bewoners en medewerkers bij elkaar. Dieuwke de Boer ging er kijken.

Een originele Bruynzeel-keuken van Piet Zwart met een ouderwets Pelgrimsgasfornuis, knusse belevingshoekjes compleet met eikenhouten leunstoelen, staande klokken en schemerlampen, en aan de muur uitvergroete foto's van de allereerste bewoners in hun jonge jaren. Het zijn knipogen naar vroeger tijden die de huiselijke, gemoeidelijke sfeer van woonzorgcentrum Brugstede in Lemelerveld kenmerken. Maar het geheim van het succes van Brugstede ligt in het heden: in de brug die men geslagen heeft naar het dorp. Om te horen hoe dat in zijn werk is gegaan heb ik een afspraak met *Heleen Flierman*, manager van Brugstede, een

onderdeel van Zorggroep Raalte. We spreken elkaar in het kloppende hart van het woonzorgcentrum: het Grand Café. Aan één van de tafels spelen bewoners en vrijwilligers een potje Rummikub. Aan een andere tafel buigt een groepje vrijwilligers zich over een tablet waarop ze een filmpje bekijken van het smartlappencafé van afgelopen vrijdag.

Heleen bekijkt het tevreden. 'En dan te bedenken dat er tot vijf jaar geleden geen 24-uursvoorziening voor senioren was in Lemelerveld,' vertelt ze. 'Als iemand niet langer thuis kon blijven wonen, ging hij of zij naar een verpleeg- of verzorgingshuis in omliggende dorpen als Raalte en Dalfsen. Op deze plek stonden voorheen oude huurwoningen, klaar voor de sloop. Een aantal dorpsbewoners besloot zich toen sterk te maken voor een zorgvoorziening op deze locatie en stapte naar de gemeente en de woningstichting. Die voelden daar wel iets voor, maar konden geen zorgpartij vinden die het avontuur aandurfde. Het initiatief kreeg aandacht in de media en de toenmalige directeur van Zorggroep Raalte las erover in de krant. Hoewel Lemelerveld niet in de gemeente Raalte ligt, was zijn interesse meteen gewekt. Hij wilde het avontuur aangaan op één

voorwaarde: betrokkenheid van familie en hulp van vrijwilligers. Die waren volgens hem absoluut noodzakelijk om het project te laten slagen. Nou, dat bleek geen enkel probleem: nog vóór we open waren, hadden zich al dertig vrijwilligers uit het dorp aangemeld. Inmiddels is dat aantal uitgegroeid tot negentig, meer dan alle bewoners en medewerkers bij elkaar opgeteld,' vertelt Heleen met zichtbare trots.

REURING ÉN RUST

De dertig bewoners van Brugstede wonen in twee- of driekamerappartementen in het hart van het dorp. Zelfstandig wonen is mogelijk en als dat niet meer gaat, is er lichte tot zware (verpleeghuis)zorg beschikbaar. Zowel de veertig medewerkers als de negentig vrijwilligers krijgen in Brugstede veel eigen verantwoordelijkheid. Voor de vrijwilligers reikt die tot aan de deur van het appartement, daarna nemen de zorgprofessionals het van hen over. 'We geven onze vrijwilligers de ruimte om te doen waar ze goed in zijn,' zegt Heleen. 'Mensen aandacht geven. Een kopje koffie of thee inschenken bij het ontbijt is niet moeilijk, het gaat juist om wat daaromheen gebeurt: even een

praatje maken en helpen bij het smeren van een boterham. Die belangrijke extra aandacht bieden de vrijwilligers, terwijl de medewerkers nog druk bezig zijn met wassen, aankleden en verzorgen van bewoners. Zo zorgt de vrijwilliger voor de reuring die onze bewoners nodig hebben en brengt hij of zij tegelijkertijd rust aan de ontbijttafel. Je merkt toch vaak dat mensen met dementie zonder afleiding onrustig worden.'

Er is nog een voordeel. Niet alle medewerkers kennen Lemelerveld en dat geldt juist wel voor de meeste vrijwilligers. Heleen: 'Ze komen uit het dorp, weten de geschiedenis en kennen vaak ook familieleden van bewoners. Als ze met iemand een praatje maken, kunnen ze dingen van vroeger aanhalen en daardoor ontstaat er al snel een gelijkwaardig gesprek.'

Dat de benadering van Brugstede aanslaat, blijkt uit de lange wachtlijst voor een appartement: niet alleen Lemelervelders willen er graag wonen, ook mensen uit omliggende dorpen. Bovendien zijn de medewerkers tevreden met hun werk en is er aan vrijwilligers geen gebrek.

ONTMOETINGSPLEK

De groep vrijwilligers in Brugstede is dan ook divers: van mensen die met pensioen zijn en iets willen teruggeven aan de samenleving tot mensen die tijdelijk werkloos zijn en op zoek zijn naar een zinvolle invulling van hun dag. Heleen: 'Onze vrijwilligers helpen op wekdagen onder andere met koffie en thee schenken tijdens het ontbijt, tafels dekken in het Grand Café en maaltijden uitserveren. Ook organiseren en begeleiden ze activiteiten als bingoavonden, muzikale optredens en knutselmiddagen. De binnentuin is door vrijwilligers aangelegd en wordt ook door hen onderhouden; daarmee besparen we op de kosten voor een tuinman. En als er een keer iets stuk is, schakelen we waar mogelijk een vrijwilliger in om het te repareren.'

**“Vrijwilligers, wát een uitvinding,”
zei ze tegen me vanuit het niets’**

Zo'n grote groep enthousiaste vrijwilligers vraagt wel om goede begeleiding. En om planning, want alle negentig kunnen natuurlijk niet tegelijk op de stoep staan. Vrijwilligerscoördinator *Joke Kleine Koerkamp* leidt dit in goede banen. Vrijwilligers werven hoeft ze bijna niet te doen, mensen melden zich uit zichzelf bij Brugstede aan. Joke: 'Onze deur staat altijd open en daardoor kan iedereen te allen tijde de sfeer komen proeven. Dat maakt de drempel laag en zo is Brugstede een

ontmoetingsplek geworden voor het hele dorp.'

Wel is het zaak om uit dat grote aanbod van vrijwilligers de juiste mensen op de juiste plek neer te zetten. 'We kijken naar wat iemand het leukst vindt om te doen en naar wat het best bij hem of haar past. Ik ken zowel de bewoners als veel van de vrijwilligers uit Lemelerveld goed en daardoor kan ik snel een goede match maken. Iemand met een horeca-achtergrond is natuurlijk geknipt voor het Grand

Café. En wil er iemand bij ons aan de slag die een taalachterstand heeft, dan koppelen we die persoon aan iemand die de Nederlandse taal goed beheerst.' Niet alleen de bewoners beleven veel plezier aan een knutselavond of een middagje biljarten, ook de vrijwilligers genieten ervan. En degenen onder hen die zelf een extra steuntje kunnen gebruiken, bijvoorbeeld omdat ze hun baan zijn kwijtgeraakt, biedt het vrijwilligerswerk weer perspectief. 'Het is voor iedereen van meerwaarde,' zegt Joke, 'in alle opzichten een win-winsituatie.'

Om ervoor te zorgen dat de vrijwilligers voldoende weten van dementie, krijgen ze een scholing. 'Een psychogeriatrisch verpleegkundige legt uit wat dementie is, welke vormen er zijn, welke activiteiten je kunt ondernemen en hoe je omgaat met bepaald gedrag zoals onrust of apathie,' vertelt Joke. Daarnaast houdt Brugstede regelmatig evaluatiegesprekken met de vrijwilligers: wat gaat er goed en wat kan eventueel beter of anders? Er wordt dus veel tijd geïnvesteerd in de vrijwilligers, maar die betaalt zich dubbel en dwars terug doordat zij zich enorm gewaardeerd voelen en kunnen doen wat ze leuk vinden en waar ze goed in zijn.

'DONDRSLEUK'

Inmiddels zijn er een paar van die gewaardeerde krachten bij ons in het Grand Café aangeschoven. *Hannie Beukenkamp*, vrijwilligster van het eerste uur, is wekelijks aanwezig bij het ontbijt op de pg-afdeling. Ze heeft altijd in de zorg gewerkt. 'Zorgen zit in mijn genen,' zegt ze. 'Ik benader iedereen met een glimlach en straal rust uit, omdat dit goed werkt bij mensen met dementie.' Haar mooiste moment? 'Als iemand 's ochtends verward binnenkomt en na het ontbijt met een glimlach verder kan met de dag.'

Henk Reimert, naar eigen zeggen 'vrijwilliger van alles wat', werkte altijd in de horeca en voelt zich in het Grand Café als een vis in het water. Hij dekt de tafels en bedient de bewoners. 'Ik maak

altijd even een praatje omdat ik weet dat de bewoners dat fijn vinden. In principe ben ik hier alleen op maandag, maar ik word inmiddels overal voor gevraagd. Een klusje hier, een kleinigheidje daar. Dat vind ik helemaal niet erg, want het geeft ook invulling aan mijn eigen leven. Thuis is ook maar thuis. En nu moet ik weer verder met tafels dekken, want het eten is bijna klaar.' Ook de horeca-ervaring van *Gerda Jansen*, de vroegere bazin van Henk, komt goed van pas. 'De kok kan met een gerust hart naar huis gaan als wij later op de dag activiteiten organiseren waarvoor we de keuken nodig hebben. Wij redden ons wel. Gelukkig krijgen we dat vertrouwen ook van de kok.' *Henk Leferink* wandelt geregeld met een bewoonster langs het kanaal. 'Tijdens één van die wandelingen zei ze tegen me dat ze graag eens wilde vissen. Dus heb ik de keer daarna een hengeltje voor haar meegenomen. Ook al

beten de vissen niet en kregen de eendjes het meeste brood, het vasthouden van de hengeltje was al voldoende.' Haar ervaring bracht een andere bewoner blijbaar op ideeën, want Henk heeft inmiddels een verzoek om met iemand op forel te gaan vissen. 'Dat gaan we deze zomer samen doen, hier in de buurt.' Wandelen, vissen, bewoners in een busje naar de IKEA of naar het tuincentrum brengen of een spelletje doen: Henk draait nergens zijn hand voor om. 'Een paar jaar geleden raakte ik mijn baan kwijt, dus ik heb tijd genoeg. En ik vind het dondersleuk om te doen.'

De bewoners waarderen de aanwezigheid van de vrijwilligers. *Hannie Beukenkamp*: 'Eén van de bewoners van de pg-afdeling, die al in een vergevorderd stadium van dementie is, vatte dat een keer heel mooi samen: "Vrijwilligers, wát een uitvinding," zei ze tegen me vanuit het niets. Prachtig!'

VERBINDING MET HET DORP

Heleen: 'Je hoort veel negatieve verhalen over de zorg. Onterecht, want het is niet alleen maar kommer en kwel in Nederlandse verpleeg- en verzorgingshuizen. Het kan écht anders en ik ben ervan overtuigd dat onze opzet ook in andere woonzorgcentra zou kunnen werken.' Cruciaal is volgens Heleen dat verantwoordelijkheden – waar dat kan – zo laag mogelijk worden gelegd. 'Als iemand een goed idee heeft, beginnen we niet eerst over financiën of over regels, maar zeggen we: "Ga het maar doen!" Dat zorgt voor zó veel enthousiasme. En dat geldt niet alleen voor de vrijwilligers, maar ook voor de medewerkers. In Brugstede zijn de financiën niet het eerste uitgangspunt, maar de bewoners. En juist omdat we buiten de kaders denken is er veel mogelijk.'

Zo wordt er op de pg-afdeling van Brugstede veel gebruikgemaakt van domo-

'Ze bedanken me altijd na afloop, maar dat hoeft helemaal niet. Voor mij is dit ook belangrijk'

tica. Daardoor is de afdeling in principe open, al kan dat door middel van een zendertje om de hals voor iedere bewoner afzonderlijk worden ingesteld.

'Sommige bewoners met dementie kunnen prima alleen naar de nabijgelegen supermarkt, terwijl anderen niet meer alleen naar buiten kunnen. We kijken per individu wat de mogelijkheden zijn en gelukkig hebben we nog geen gekke dingen meegemaakt. Natuurlijk helpt het dat Lemelerveld een kleine gemeenschap is. De sociale controle is groot, mensen kennen elkaar en voelen zich verantwoordelijk.'

Brugstede probeert zoveel mogelijk samenwerking en verbinding te zoeken in het dorp. Zo komen de mensen van de dagbesteding voor verstandelijk gehandicapten één keer per week de lege flessen ophalen. En voor dagbesteding en allerlei andere activiteiten zet het woonzorgcentrum de deur open. Heleen: 'Afgelopen vrijdag is het Grand Café omgetoverd tot een smartlappencafé, een initiatief van een groepje Lemelervelders. Ze hebben met elkaar een programma in elkaar gezet met kostuums en smartlappen van vroeger. De zaal zat zowel 's middags als 's avonds vol. Dat is prachtig om te zien.'

Alle andere activiteiten worden ook druk bezocht door de inwoners van het dorp: van bingoavonden en verwendagen, tot knutsel-, biljart- en bloemschikmiddagen. En de jaarlijkse kerstmarkt is inmiddels een grip in het dorp.

SAMEN ÉÉN

Op weg naar de uitgang komen we vrijwilliger *Jan Grondman* tegen, die net heeft gebiljart met bewoners. 'Ze bedanken me altijd na afloop, maar dat hoeft

helemaal niet. En dat meen ik écht,' zegt hij. 'Voor mij is dit ook belangrijk, omdat het me een zinvolle invulling van mijn dag geeft.' Jan werkte altijd bij de facilitaire dienst in het bankwezen, tot hij zijn baan verloor. 'Ik woon om de hoek en het was een logische stap om hier eens binnen te lopen. Het vrijwilligerswerk blijkt me goed te liggen. Ik begrijp de bewoners omdat ik me goed in ze kan verplaatsen. Daardoor kom ik er eigenlijk nu pas achter dat ik graag in een zorginstelling zou willen werken. Ik zie hier hoe het wél kan. Iedereen doet waar hij of zij goed in is en dat maakt het tot een succes.'

Sandra Ruiter, medewerker welzijn en dagbesteding, kan dat beamen. 'Vanochtend vertelde een dochter van één van de bewoners dat ze in een toneelstuk speelt, dat binnenkort wordt opgevoerd in een dorp hier in de buurt. "Daar willen we graag bij zijn," zei een aantal bewoners. En uiteindelijk gaan we met een groep van twintig mensen naar de toneelvoorstelling. Dat laat precies zien hoe het hier werkt: iemand gooit een balletje op en binnen een half uur is het geregeld.' Brugstede kan niet zonder de hulp van vrijwilligers, vindt Sandra. 'We zijn gelijkwaardig aan elkaar, waardoor het voelt alsof we collega's zijn. Ik weet nog goed dat Heleen op mijn eerste vergadering tegen me zei: "Als er een papiertje op de grond ligt, rapen we het allemaal op." En zo is het ook: we zijn samen één.' ♦

TEKST DIEUWKE DE BOER

BEELD HANS HEERINK

Dieuwke de Boer is freelance journalist; e-mail: dieuwke@d-taled.nl.